

บทสรุปผู้บริหาร
รายงานสภาพการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน
จังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. ๒๕๕๔

ป้อมยุทธนาวี พระเจดีย์กลางน้ำ ฟาร์มจระเข้ใหญ่ งามวิไลเมืองโบราณ สงกรานต์พระประแดง
ปลาสดแห่งรสดี ประเพณีรับบัว ครบถ้วนทั่วอุตสาหกรรม

จังหวัดสมุทรปราการตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย ที่บริเวณปลายสุดของแม่น้ำเจ้าพระยา ติดชายฝั่งทางด้านเหนือของอ่าวไทย เป็นจังหวัดขนาดเล็กบริเวณชานเมืองกรุงเทพมหานคร มีชื่อเรียกอื่น ๆ อีกว่า “เมืองปากน้ำ” และ “เมืองพระประแดง” มีเนื้อที่ ๑,๐๐๔.๐๙๒ ตารางกิโลเมตรหรือ ๖๒๗,๕๕๘ ไร่ จัดเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ ๗๑ ของประเทศไทย มีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแม่น้ำสายสำคัญ และมีคลองสาขาจำนวนมาก สมุทรปราการยังคงเป็นเมืองหน้าด่านทางทะเลด้านการติดต่อค้าขายที่สำคัญเช่นเดิม ปัจจุบันมีสนามบินแห่งใหม่ของประเทศไทยอย่าง "สนามบินสุวรรณภูมิ" ที่ขนส่งผู้คนและสินค้าจำนวนมากไปยังต่างประเทศ อีกทั้งพื้นที่โดยรอบของสมุทรปราการยังเป็นเขตและนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่งซึ่งมีชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาลงทุนสร้างรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก รวมถึงเป็นสถานที่ตั้งกองกำลังทหารเรือของประเทศไทยด้วย นอกจากนี้ สมุทรปราการก็ยังคงมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญและน่าสนใจอยู่หลายแห่ง ได้แก่ พระสมุทรเจดีย์ ป้อมพระจุลจอมเกล้า สถานตากอากาศบางปู เมืองโบราณ พิพิธภัณฑ์ช้างเอราวัณ ฟาร์มจระเข้และสวนสัตว์สมุทรปราการ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ตลาดน้ำโบราณบางพลี บ้านสาขลา หลวงพ่อโต และโครงการลูกพระดาบสมุทรปราการ ตามแนวพระราชดำริ เป็นต้น

เนื่องจากจังหวัดสมุทรปราการอยู่ติดกับกรุงเทพมหานคร การคมนาคมขนส่งสะดวกสบายทั้งทางด่วนและถนนธรรมดา ส่วนใหญ่ใช้รถส่วนบุคคลและรถประจำทาง โดยจุดรถประจำทางที่สำคัญ ได้แก่ บริเวณบางนา สำโรง ปากน้ำ บางพลีและพระประแดง สำหรับการโดยสารทางเรือ ผ่านทางแม่น้ำเจ้าพระยา มีเรือโดยสารเลียบบแม่น้ำ ขึ้นได้ที่ท่าน้ำปากน้ำและมีการโดยสารข้ามแม่น้ำหลายจุด รวมทั้งบริเวณท่าหน้าพระประแดงมีท่าแพสำหรับบรรทุกเรือข้ามแม่น้ำ การเดินทางทางอากาศผ่านท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และยังสามารถเดินทางเข้ากรุงเทพมหานครได้โดยทางรถไฟฟ้าสายแอร์พอร์ตเรลลิงก์จากท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ อีกทั้งในอนาคตยังมีแผนการสำหรับส่วนต่อขยายของรถไฟฟ้า BTS ไปจนถึงเกือบจะถึงบางปู ซึ่งก็จะช่วยให้การเดินทางเป็นไปอย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น

สมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มีการขยายตัวของแหล่งอุตสาหกรรมและเขตเมืองอย่างมาก ทำให้ระบบโครงสร้างบริการพื้นฐานที่มีอยู่ไม่เพียงพอในการให้บริการ จึงเกิดการก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อรองรับ ส่งเสริมและแก้ปัญหาการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนาพื้นที่ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินในจังหวัด โครงการหลักเหล่านี้ ได้แก่

๑. **คลองลัดโพธิ์** เป็นชื่อคลองดั้งเดิมที่มีลักษณะต้นเขิน อยู่ที่ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ต่อมาได้จัดสร้างเป็นโครงการตามแนวพระราชดำริ เป็นการบริหารจัดการน้ำเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมกรุงเทพมหานคร โดยยึดหลักการ "เบี่ยงน้ำ" (Diversion) ภายใต้งาน

ดูแลของหน่วยงานหลัก ๓ หน่วยงาน คือ กรมชลประทาน กรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)

๒. สะพานภูมิพล ๑ และสะพานภูมิพล ๒ เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ เพื่อเป็น โครงข่ายถนนรองรับการขนถ่ายลำเลียงสินค้า จากท่าเรือกรุงเทพฯ ต่อเนื่องไปจนถึงพื้นที่อุตสาหกรรม ในจังหวัดสมุทรปราการ และภูมิภาคอื่น

๓. ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เป็นสนามบินตั้งอยู่ที่ถนนบางนา-บางปะกง ในตำบล ราชاتهเวอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ห่างจากใจกลางเมืองกรุงเทพมหานครประมาณ ๒๕ กิโลเมตร เปิดให้บริการเชิงพาณิชย์เต็มรูปแบบอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ รัฐบาลได้กำหนดให้ท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิ เป็นท่าอากาศยานหลักของประเทศไทยแทน ท่าอากาศยานดอนเมือง และตั้งเป้าให้เป็นศูนย์กลางการบินในทวีปเอเชีย

๔. โครงการระบายน้ำบริเวณสนามบินสุวรรณภูมิ อยู่ที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี และตำบลบางปู อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเป็นคลองระบายน้ำสายหลักของพื้นที่บริเวณ โดยรอบสนามบิน โดยการเร่งระบายน้ำจากคลองสำโรงไปยังชายทะเล และสูบน้ำระบายออกสู่ทะเล โดยตรง ทำให้สามารถลดสภาวะน้ำท่วมขังและความเสียหายจากอุทกภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิเคราะห์ภาพถ่ายจากดาวเทียมและสำรวจภาคสนาม เพื่อจัดทำแผนที่สภาพการใช้ ที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ และติดตามการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินจังหวัด สมุทรปราการ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๒ และปี พ.ศ. ๒๕๕๔ สรุปได้ดังนี้

๑. สภาพการใช้ที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ ปี พ.ศ. ๒๕๕๔

สภาพการใช้ที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรฐาน ๑:๒๕,๐๐๐ สามารถสรุป ประเภทการใช้ที่ดินได้ดังต่อไปนี้

๑.๑ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ ๒๒๙,๒๒๗ ไร่หรือร้อยละ ๓๖.๕๓ ของเนื้อที่ จังหวัด

๑.๒ พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ ๓๐๓,๔๕๘ ไร่หรือร้อยละ ๔๘.๓๗ ของเนื้อที่จังหวัด

๑.๓ พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ ๑๓,๔๙๔ ไร่หรือร้อยละ ๒.๑๕ ของเนื้อที่จังหวัด

๑.๔ พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ ๔๐,๓๔๙ ไร่หรือร้อยละ ๖.๔๒ ของเนื้อที่จังหวัด

๑.๕ พื้นที่น้ำ มีเนื้อที่ ๔๑,๐๓๐ ไร่หรือร้อยละ ๖.๕๓ ของเนื้อที่จังหวัด

และยังพบว่า การใช้ที่ดินสำคัญ ๕ อันดับแรกในการจำแนกละเอียดจนถึงชนิดพืชของจังหวัด สมุทรปราการ ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้แก่

๑) สถานที่เพาะเลี้ยงปลา มีเนื้อที่ ๑๗๓,๒๐๐ ไร่หรือร้อยละ ๒๗.๖๐ ของเนื้อที่ จังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอมืองสมุทรปราการ บางพลี บางเสาธงและบางบ่อ

๒) หมู่บ้าน มีเนื้อที่ ๘๙,๓๐๑ ไร่หรือร้อยละ ๑๔.๒๓ ของเนื้อที่จังหวัด ส่วนใหญ่ กระจายอยู่ทั่วไปทุกอำเภอ

๓) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำผสม มีเนื้อที่ ๖๓,๒๘๓ ไร่หรือร้อยละ ๑๐.๐๙ ของเนื้อที่จังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอพระสมุทรเจดีย์

๔) ตัวเมืองและย่านการค้า มีเนื้อที่ ๔๓,๘๕๒ ไร่หรือร้อยละ ๖.๙๙ ของเนื้อที่จังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอเมืองสมุทรปราการ

๕) โรงงานอุตสาหกรรม มีเนื้อที่ ๓๕,๙๔๓ ไร่หรือร้อยละ ๕.๗๓ ของเนื้อที่จังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอเมืองสมุทรปราการ พระประแดง พระสมุทรเจดีย์ บางพลี บางเสาธง และบางบ่อ

๒. การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดสมุทรปราการระหว่างปี พ.ศ.๒๕๕๒ และปี พ.ศ. ๒๕๕๔

จากสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เปรียบเทียบกับสภาพการใช้ที่ดินเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๒ พบว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

๒.๑ **พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง** พบว่า พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างมีเนื้อที่เพิ่มขึ้น ๙,๑๗๔ ไร่หรือร้อยละ ๑.๔๕ ของเนื้อที่จังหวัด ได้แก่ หมู่บ้าน โรงงานอุตสาหกรรม และสถานที่ราชการ ส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นมาจากพื้นที่สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ๕,๑๐๙ ไร่ พื้นที่เบ็ดเตล็ด ๓,๑๘๙ ไร่ และพื้นที่นาข้าว ๓๘๙ ไร่

๒.๒ **พื้นที่สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ** พบว่า พื้นที่สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมีเนื้อที่ลดลง ๖,๔๔๑ ไร่หรือร้อยละ ๑.๐๒ ของเนื้อที่จังหวัด ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำผสม สถานที่เพาะเลี้ยงปลา และสถานที่เพาะเลี้ยงกุ้ง ส่วนใหญ่ลดลงไปเป็นพื้นที่นา ๒,๔๐๐ ไร่ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง ๕,๑๐๙ ไร่ และถูกกีดเขาไปเป็นทะเล ๓๘๕ ไร่

๒.๓ **พื้นที่เบ็ดเตล็ด** พบว่า พื้นที่เบ็ดเตล็ดมีเนื้อที่ลดลง ๔,๘๕๙ ไร่หรือร้อยละ ๐.๗๘ ของเนื้อที่จังหวัด ได้แก่ พื้นที่ลุ่ม และทุ่งหญ้า ส่วนใหญ่ลดลงไปเป็นพื้นที่นาข้าว ๕๔๐ ไร่ พื้นที่สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ๑,๑๙๘ ไร่ และพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง ๓,๑๘๙ ไร่

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ ปี พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๔ ในการจำแนกละเอียดจนถึงชนิดพืช ได้แก่

๑) **หมู่บ้าน** มีเนื้อที่เพิ่มขึ้น ๗,๓๔๕ ไร่หรือร้อยละ ๑.๑๗ ของเนื้อที่จังหวัด (เพิ่มขึ้นอันดับที่ ๑)

๒) **สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำผสม** มีเนื้อที่เพิ่มขึ้น ๒,๓๖๑ ไร่หรือร้อยละ ๐.๓๗ ของเนื้อที่จังหวัด (เพิ่มขึ้นอันดับที่ ๒)

๓) **สถานที่เพาะเลี้ยงกุ้ง** มีเนื้อที่ลดลง ๗,๑๘๒ ไร่หรือร้อยละ ๑.๑๔ ของเนื้อที่จังหวัด (ลดลงอันดับที่ ๑)

๔) **พื้นที่ลุ่ม** มีเนื้อที่ลดลง ๓,๐๔๕ ไร่หรือร้อยละ ๐.๔๙ ของเนื้อที่จังหวัด (ลดลงอันดับที่ ๒) ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า แม้จะสร้างระบบโครงสร้างบริการพื้นฐานต่างๆขึ้นมากมาย แต่ในปัจจุบันจังหวัดสมุทรปราการก็ยังเผชิญกับปัญหาหลากหลาย อาทิเช่น ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในอดีต ปัญหาน้ำท่วมเนื่องจากแผ่นดินทรุดตัวเพราะการสูบน้ำบาดาลมาใช้ในภาคอุตสาหกรรม ปัญหาการสูญเสียพื้นที่ชายฝั่งทะเลซึ่งจังหวัด

สมุทรปราการมีปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งรุนแรงที่สุดของประเทศ ปัญหามลพิษทางน้ำและขยะมูลฝอยที่มีปริมาณมากจากโรงงานอุตสาหกรรมและจากแหล่งชุมชนต่างๆ รวมทั้งปัญหามลพิษทางเสียงจากสนามบินสุวรรณภูมิ เป็นต้น

นอกจากปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังมีปัญหาอื่นที่เกิดขึ้นจากผลของการพัฒนาจังหวัด ได้แก่ ปัญหาการจราจรในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ พื้นที่ถนนไม่เพียงพอต่อการรองรับปริมาณยานพาหนะที่สัญจรในแต่ละวัน ส่งผลให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัดในช่วงโมงเร่งด่วนในถนนสายหลัก ปัญหาการมีประชากรแฝงและมีแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา ได้แก่ ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม คุณภาพชีวิต เป็นต้น ซึ่งจังหวัดต้องรับภาระดูแลด้านการให้บริการประชากรแฝงและแรงงานต่างด้าวด้วย ในขณะที่รัฐบาลจัดสรรเงินให้จังหวัดตามประชากรในทะเบียนราษฎร ปัญหาความแตกต่างของการพัฒนาพื้นที่ระหว่างพื้นที่อุตสาหกรรมและพื้นที่เกษตร ส่งผลให้เกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะเฉพาะด้าน อีกทั้งขาดการสนับสนุนด้านการสร้างนวัตกรรม สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทางธุรกิจ และการแลกเปลี่ยนการถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างจริงจัง จึงไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก

ดังนั้น แผนที่สภาพการใช้ที่ดินปี พ.ศ. ๒๕๕๔ และการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๒ และปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ที่ได้ครั้งนี้ มุ่งหวังให้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนนโยบายเพื่อช่วยแก้ปัญหา และการพัฒนาในด้านต่างๆของจังหวัดสมุทรปราการได้เป็นอย่างดี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่น ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับโครงการ สามารถนำไปต่อยอดใช้ประโยชน์ในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนจัดการพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมต่อไป